

התערוכות שהבינו איך להתמודד באמנות עם המזרח התיכון

15.3.2017 | מאת: מילר רז

התערוכות של דור גז ודור זליכה לוי הן דוגמה לאיך עושים כמו שצריך אמנות ישראלית המתמודדת עם התרבות הערבית: במקסימום תבונה ובמינימום קלישאות של אקזוטיקה

מבט על דור גז

הספיטבה

לרישת מטי: תוכן המוסט / למחנה הרביסלית

האמנות הישראלית, שמנהלת קשר סבך עם ההווה המזרח תיכונית ועם האמנות הערבית-פלסטינית, נמללת לא פעם לשלכות האקזוטיקה הרומנטית, אבל דור גז ודור זליכה לוי הם אמנים שהיצירה שלהם מתקיימת על קו התפר המאתגר הזה.

גז, אחד האמנים הבולטים שיצא ישראל מחוץ לגבולותיה בעשור האחרון, הוא יציר כלאים ייחודי מהסוג שהאמנות הישראלית מתמזגת עליו – אביו יליד תוניסיה ואמו ערבית מצרייה לידת לוד. השילוב הנפיץ הזה מלווה את גז כאמן, חוקר ואפיון יציר מששור. בשנים האחרונות הפריקטיקה הצילומית של גז נשענת בעיקר על מתודולוגיות ארכיואיות. הוא משתמש בארכיון כחומר סרבי, חלקי ולא קוהרנטי, ודרכו הוא מעלה שאלות שמנוגות ליצרון, להיסטוריה ולזהות.

גז מציג במחשן האסלאם בירושלים את החלק השלישי מתוך חמשת הפרקים בפרויקט השאפתני שלו "האדם החולה של אירופה", כימי לזקיעתה של האמפריה העותמנית שהייתה ידועה בפולחנים הדתי והתרבותי שלה. כל פרק בפרויקט, שחלקו הוצג בארץ וחלקו במחשנים ברחבי העולם, מספר את סיפורו של יוצר שהפסיק ליצור בגלל אירוע טראומטי בהיסטוריה של עם. גז לא רק משתמש בארכיון ככלי פורש, אלא גם בונה אותו מחדש. בפרק השלישי של הפרויקט מוצג סיפורו של מלחין ארמני בשם האנס, שמשפחתו גורשה לירושלים בזמן השואה הארמנית.

מבט על דור גז

מינס בתוך מינס, צורה בתוך צורה – אלה רעיונות שחוזרים על עצמם בתערוכה המורכבת של גז, שהיא יצור שכלתנית מרגשית. אמנם האנס היה מלחין, אבל המחיקה נעדרת לחלוטין מהתערוכה. במקום זאת גז מתמקד בהשלמה בדינית של סיפורו של האנס ש"עמד על כך שאת לחנו על ארמניה הוא ישרם רק לאחר ביקור במקום". הוא משלב בתערוכה בין חפצי קרמיקה ארמניים מאוסף המחשן שקוטלגו כטורקים, קופסאות אור שממארות תוכניות אודיוויליות אבל טראות כמו עיטורים ערביים מסוגנים, סדרת ויטרות שמציגה צילומים ארכיוניים של הצבא העותמני במלחמת העולם הראשונה, ועלות הכותרת – עבודת וידאו שמחקה אתר האנוס במסעו הבדיוני לארמניה. כך, זה כבד כמו שזה נשמע, ולא קל ללחו את התערוכה בלי המברים או קריאה בקטלוג התערוכה.

ב"מקאמא" של זליכה לוי (בשיתוף אביעד סימנס), לעומת זאת, המחיקה נכחת במלוא העוצמה והופכת את המשא הכבד משהו ליותר קליל וחגיגי. זליכה לוי הצעיר בנה את המדרשה במחזור של 2014 שפאז הוא לא מספיק להציג – הישג מרשים ביותר בתקופה של מינס בחללי תצוגה אכיתיים ומקצועיים. זליכה לוי, כמו גז, עוסק בהגה מוזרה תיכונית מורכבת, סוג של שיח מזרחיית למתקדמים. בראון לוי Time Out בשנה שעברה הוא אמר: "באווירה הציבורית שיש היום והניתוק מהשפה הערבית – הערבית זה הנוכי. הזהות הזו שהיחורים נפרדו ממנה היא קרסית ואינהרנטית להבנה של המסנך ולחגיגת החיים בישראל".

מחן "מקאמא" דור זליכה לוי ואביעד סימנס (צילום:חילת עריר)

התערוכה של זליכה לוי וסימנס, שמוצגת במחשן תל אביב כחלק מסדרת התערוכות החדשה מבוססות המאנד "קופסודיות לזמן", עוסקת בעבר הממאר של המחיקה הערבית בעירק בראשית המאה ה-20. זאת הייתה תקופה שבה המחיקה הערבית המפולרית בכל המזרח התיכון החלה לשאוב אלמנטים מהמחיקה המערבית האמנותית, אך למרות ההשפעות המערביות, היא הצליחה לשפער על מלול ערבי באמצעות שימוש במקצבים ערביים ובצורות מוזיקליות מסורתיות. זליכה לוי וסימנס דגמו הקלטות שנקחו מארכיונים של מחיקאים עירקים יהודים, בהם עזרא אהרון ויוסף זעור, ועיבדו אותם ליצירות מוזיקליות חדשות שמוצגות בלפ לצד דימויים חזותיים שנוצרו בתגובה להם. דרך האיבודים האלקטרוניים לכלים האתניים שמשולבים עם אלמנטים חזותיים עיטוריים, השניים מציגים זהות כלאים שבין מזרח למערב.

התערוכות של גז וזליכה לוי מורכבות ולא תמיד נהירות, אבל הן משכילות לבנות, כל אחת בדרכה, לקסיקון חדש של דימויים, שמאתגר את הייצוגים הסטראוטיפיים של הזהות המזרח תיכונית.

דור גז, "האדם החולה של אירופה: המלחין", המחשן לאמנת האסלאם, הפלמ"ח 2 ירושלים, עד 8.4
 דור זליכה לוי ואביעד סימנס, "מקאמא", מחשן תל אביב, עד 19 המלך 19
 תל אביב, עד 5.5

בוא לעקוב ולדבר איתנו גם בפייסבוק, בטוויטר ובאינסטגרם. עדכונים יומיים על התבנות הנבחרות בטיים אאוט ניתן לקבל בניוזלטר הישיר שלם

לעמוד הבית | תרבות | אמנות |

תגובות